

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ"
для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку.
Протокол № 7 від 22.01.2016 р.

Укладачі: А. А. Пилипенко
О. В. Писарчук

Робоча програма навчальної дисципліни "Бухгалтерський Р 58 облік в управлінні підприємством" для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" денної форми навчання / уклад. А. А. Пилипенко, О. В. Писарчук. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 60 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" денної форми навчання.

Вступ

Ускладнення умов господарювання спричиняють зростання вимог до організації менеджменту підприємств та їх об'єднань. Слід урахувати, що розроблення дієвих керівних впливів, обґрунтування стратегії розвитку чи підвищення ефективності функціонування можливо лише на основі консолідації облікової інформації та приведення її у відповідність до потреб зацікавлених в ній осіб. Забезпечити таку відповідність можна лише у разі раціональної організації облікового процесу. При цьому така організація має враховувати всі можливі інформаційні потреби менеджменту підприємства. Це можливо лише у тому разі, якщо виконавці облікового процесу усвідомлюватимуть напроми використання облікової інформації менеджментом підприємства та систематично здійснюватимуть роботу щодо вдосконалення облікового процесу та підвищення достовірності облікових даних. Водночас особа, яка приймає рішення, також має усвідомлювати весь спектр можливостей облікової системи у сфері формування потрібної для розроблення керівних впливів інформації. Отже, набуває вагомого значення формування у студентів облікових спеціальностей компетентностей щодо формування задоволення інформаційних потреб менеджменту підприємства.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Базова
		Рік підготовки 1-й
Змістових модулів – 2	Спеціальність 8.03050901 "Облік і аудит"	Семестр 2-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції 10 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,35; самостійної роботи студента – 4,71	Освітній ступінь: магістр	Практичні, семінарські 30 год
		Самостійна робота 78 год
		Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить 51 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування системи знань з підготовки облікової інформації як основи для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

формування знань та вмінь із забезпечення контурів управління підприємством достовірною та оперативною обліковою інформацією;

вивчення концептуальних засад використання бухгалтерського обліку як інформаційного джерела для управління підприємством;

набуття вмінь побудови та трансформації бухгалтерського обліку в системі управління підприємством;

засвоєння основних принципів обґрунтування господарських рішень та управління ризиками їх реалізації;

усвідомлення особливостей реалізації облікової підтримки вартісно-орієнтованого управління підприємством;

засвоєння основних принципів формування інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства;

оволодіння інструментарієм бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством та мінімізації ризиків його діяльності.

"Бухгалтерський облік в управлінні підприємством" – навчальна дисципліна, що вивчає можливості використання елементів методу бухгалтерського обліку для забезпечення управлінської діяльності суб'єктів господарювання та визначає напрями розширення спроможності облікової системи щодо максимального задоволення інформаційних потреб осіб, які приймають різного роду рішення на підприємствах.

Об'єктом навчальної дисципліни є інформаційні потреби менеджменту підприємства, які здатна задовольняти його облікова система.

Предметом навчальної дисципліни є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування облікової інформації для управління економічним об'єктом.

"Бухгалтерський облік в управлінні підприємством" є невід'ємною складовою частиною циклу дисциплін, що завершують підготовку студентів за спеціальністю "Облік і аудит". Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає після опанування таких дисциплін освітнього ступеня "бакалавр", як: "Бухгалтерський облік", "Фінансовий облік", "Звітність підприємств", "Аудит", "Аналіз господарської діяльності", "Управлінський облік", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних

курсів робіт та бакалаврської дипломної роботи. У рамках дисциплін освітнього ступеня "магістр" вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає після опанування дисципліни "Організація бухгалтерського обліку". Між цими дисциплінами існує тісний зв'язок, пов'язаний з обґрунтуванням різного роду рішень, які приймаються виконавцями облікового процесу та споживачами облікової інформації. Так, навчальна дисципліна "Організація бухгалтерського обліку" дозволяє студентам опанувати альтернативними варіантами щодо оптимізації внутрішньої побудови облікової системи (вирішення проблем організації облікового процесу). Навчальна дисципліна "Бухгалтерський облік в управлінні підприємством", у свою чергу, визначає вплив такої оптимізації на якість функціонування менеджменту підприємства (вирішення проблем у забезпеченні інформаційних потреб менеджменту).

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Для активізації творчого процесу передбачено написання есе, яке стимулює прояв знань інноваційного характеру.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

теорію, методологію, практику формування облікової інформації для сучасних і потенційних потреб управління підприємством;

теоретичні, методичні та практичні засади використання бухгалтерського обліку як інформаційного джерела в управлінні підприємством;

порядок формування бухгалтерської звітності для управління підприємством та вироблення ефективних господарських рішень;

сутність професійного судження та порядок його застосування в бухгалтерському обліку;

понятійно-категорійний апарат зі сфери консолідації інформації та формування обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства;

принципи, правила й процедури використання набутих концепцій управління ефективністю діяльності та стратегічних систем вимірювання в рамках облікової системи підприємства;

основні види господарських рішень та принципи й підходи до обґрунтування шляхів їх розв'язання в умовах невизначеності та ризику;

технологію вироблення стратегії та прогнозування діяльності підприємства з використанням даних бухгалтерського обліку;

принципи здійснення екологічного обліку та обліку соціальної відповідальності корпоративного підприємства;

сутність вартості підприємства як економічної категорії та усвідомлювати концептуальні підходи до формування системи вартісно-орієнтованого управління підприємством;

ВМІТИ:

класифікувати облікову інформацію, будувати систему бухгалтерського обліку для потреб управління;

організувати формування облікової інформації за стадіями облікового процесу, управляти якістю бухгалтерського обліку, контролювати якість облікової інформації;

здійснювати підготовку бухгалтерської звітності, визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, консультувати управлінський персонал підприємства щодо облікової інформації, розробляти форми управлінської бухгалтерської звітності;

формувати звітність для управління економічним об'єктом;

оцінювати інформаційні потреби користувачів, якість облікової інформації та бухгалтерську звітність;

застосовувати техніки та методики надання облікової інформації для сучасних та потенційних потреб управління підприємством;

розробляти стратегічні карти збалансованої системи показників, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ключовими індикаторами ефективності та формувати облікову підтримку для їх визначення;

оптимізувати екологічні та соціальні витрати;

вирішувати проблеми асиметричності облікової інформації;

визначати зв'язок елементів облікової й цінової політики підприємства та визначати їх вплив на калькулювання собівартості продукції;

створювати облікове забезпечення управління обмеженнями виробничої системи та складати звітність з продуктивності процесів;

формувати облікову інформацію в управлінні ризиками підприємства та задовольняти запити системи підтримки його економічної безпеки.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1. Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України подано в табл. А.1 додатка А.

**Професійні компетентності, які отримують студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
БОВУП* 1	Вміти розробляти й обґрунтувати потрібні для системи управління підприємством показники та володіти методикою їх розрахунку на підґрунті даних обліку	Здатність ідентифікувати запити до бухгалтерського обліку та звітності з боку системи управління підприємством
		Здатність організовувати контури консолідації інформації та організовувати інтеграцію обліку з менеджментом підприємства
БОВУП 2	Обґрунтовувати стратегічні рішення підприємства з використання збалансованої системи показників його діяльності та розробляти систему заходів та процедур з її імплементації у практику господарювання	Здатність формувати стратегічну карту збалансованої системи показників
		Створювати синергію корпоративної організації та оцінювати рівень стратегічної відповідності об'єднання підприємств
		Ідентифікувати ключові фактори ефективності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та склад номенклатур обліку
БОВУП 3	Усвідомлювати місце бухгалтерського обліку в концепціях управління вартістю підприємства та формувати інформаційні потоки, які сприяють максимізації вартості підприємства	Обирати підхід до оцінювання вартості підприємства та здійснювати оцінювання
		Формувати контури вартісно-орієнтованого управління підприємством та визначати в них місце бухгалтерського обліку
		Визначати якісні характеристики інформаційних потоків підприємства
БОВУП 4	Володіти методами розроблення та прийняття рішень у сферах бюджетування витрат й цінової політики підприємства та усвідомлювати інформаційні потоки, що сприяють підвищенню якості рішень	Формувати облікову політику з урахуванням цінової стратегії підприємства
		Обґрунтовувати ціни й цінові знижки з визначенням їх відображення у обліку
		Проводити калькулювання собівартості продукції з урахуванням заданих параметрів та встановлених цін
БОВУП 5	Здатність формування якісної інформації для формування обліково-аналітичної підтримки системи управління ризиками підприємства	Здійснювати оцінювання ризиків та факторів загроз економічній безпеці підприємства
		Виносити професійне судження
		Формувати облікові моделі розгортання проблемних ситуацій
БОВУП 6	Вміти формувати й упорядковувати інструментарій бухгалтерського обліку відповідно до умов функціонування конкретного суб'єкта господарювання	Проводити облікове моделювання управління корпоративним підприємством
		Здійснювати облікову підтримку процесів прогнозування та вироблення сценаріїв
		Оптимізувати витрати в аспекті бюджетів та стадій життєвого циклу підприємства
БОВУП 7	Володіти методами розроблення та прийняття екологічних та соціальних рішень та усвідомлювати інформаційні потоки, що сприяють підвищенню їх якості	Оптимізувати екологічні витрати та складати звітність зі стійкого розвитку
		Вести облік соціальної відповідальності та оцінювати вартість трудових ресурсів
		Інтегрувати екологічний облік до менеджменту екологічних процесів

* Бухгалтерський облік в управлінні підприємством.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством

Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

1.1. Розвиток облікової парадигми в контексті сучасних теорій менеджменту та процесів поширення інноваційних знань.

Сучасні вимоги до облікової системи та напрями її трансформації за для максимального задоволення запитів менеджменту підприємства. Поняття обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. Цикл формування (опрацювання) облікової інформації. Напрями інтеграції облікової парадигми з сучасними системами стратегічного управління підприємством. Конкретизація вимог до бухгалтерського обліку в контексті різних концепцій менеджменту. Споживачі облікової інформації. Організаційне забезпечення інтеграції облікових підрозділів з системою менеджменту підприємства. Довіра до облікової інформації. Організаційна структура управління підприємством та управлінський облік.

1.2. Рішення як форма здійснення управлінської діяльності та їх обліково-аналітичне забезпечення.

Сутність рішень у менеджменті. Основні форми вираження господарських рішень. Форми реалізації господарських рішень. Рішення за основними функціями управління. Рівні прийняття рішень в організації. Умови прийняття управлінських рішень. Класифікація управлінських рішень. Процес прийняття управлінських рішень. Управлінський цикл. Управлінські рішення та релевантна інформація. Значення релевантності. Моделі прийняття рішень в умовах невизначеності. Рішення про оптимальне використання ресурсів в умовах різних обмежень.

1.3. Методи прийняття та оптимізації управлінських рішень.

Загальна характеристика та класифікація методів прийняття управлінських рішень. Методи постановки проблем. Методи рішення проблем. Методи організації виконання рішень. Методи оцінювання управлінських рішень. Облікове моделювання в розробленні та реалізації управлінських рішень. Форми залучення облікової інформації та участі робітників бухгалтерії в процесі прийняття рішень.

1.4. Місце обліку в інформаційній системі підприємства.

Поняття та класифікація інформаційних систем. Концептуальна модель інтеграції бухгалтерського обліку з системою управління підприємством. Консолідація облікової інформації в системі стратегічного управління. Стратегічний управлінський облік. Схеми організації інформаційно-інституційного простору забезпечення діяльності підприємства. Організація надання превентивності обліковим даним. Моделі збирання інформації з зовнішнього середовища. Організація проведення інформаційно-аналітичних досліджень.

1.5. Облікове відображення витрат як основа побудови системи управління підприємством.

Сучасні методи обліку витрат як основа формування обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. Теорія обмежень (*Theory of constraints*, TOC) та облік створення доданої вартості. Облік "проходу". Віддача на відрізок часу. Віддача на відрізок часу за критичним ресурсом. Коефіцієнти обліку продуктивності. Моніторинг продуктивності процесу як інформаційне забезпечення оптимізації управлінського процесу. Облікове забезпечення управління обмеженнями виробничої системи. Методи обліку продуктивності процесу та обліку витрат за видами діяльності (*Activity Based Costing*, ABC) як основа побудови системи управління підприємством. REA-методологія обліку як основа інформаційної підтримки менеджменту об'єднань підприємств.

Тема 2. Принципи, методика і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності

2.1. Сучасні підходи та принципи формування управлінської бухгалтерської звітності.

Поняття та значення управлінської звітності. Звітність як відображення інформаційних потоків та обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. Вимоги, принципи та технологія формування управлінської звітності. Зв'язок якісних характеристик управлінської звітності та витрат на фіксування інформації. Інженерія вимог у формуванні. Підвищення аналітичності звітних даних. Критерії оцінювання ефективності звітності. Методична база системи управлінської звітності: методи накопичення, оброблення та трансляції інформації. Внутрішньогрупова звітність. Склад положень про облікову політику групи підприємств. Відображення процесу реалізації стратегії підприємств та їх об'єднань в управлінській звітності.

2.2. Методичні підходи до формування управлінської звітності та категорії формування її показників.

Алгоритм формування управлінської звітності. Підвищення значення управлінської звітності в організації. Техніка підготовки управлінської звітності. Звіти в управлінському обліку за ТОС. Приклади використання звітів за ТОС під час обґрунтування управлінських рішень щодо подолання обмежень системи. Організація єдиного інформаційного простору підготовки на надання управлінської звітності. Інформаційні технології формування управлінської звітності. Консолідації інформації в управлінських звітах. Особливості фіксування та вимоги до інформації в управлінській звітності в розрізі об'єктів обліку. Оптимізація складу показників, які система управління потребує в управлінській звітності.

2.3. Концепція інтегрованої звітності в управлінні підприємствами та їх об'єднаннями.

Поняття інтегрованої звітності. Інтегрована звітність як основа надання інформації про цінність компанії. Керівні принципи формування інтегрованої звітності. Зв'язок звітності з бізнес-моделлю та архітектурним представленням підприємства. Поняття архітектурного опису підприємства. Матриця складових інтегрованої управлінської звітності. Характеристики цілісної обліково-аналітичної системи, що забезпечує складання інтегрованої звітності. Модель системи бухгалтерського обліку, орієнтована на представлення інтегрованої звітності. Міжнародний формат інтегрованої звітності. Компоненти інтегрованого звіту. Підготовка та представлення інтегрованої звітності. Відображення у звітності процесу створення цінності. Розширення переліку видів капіталу в інтегрованому звіті.

Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

3.1. Стратегічна система вимірювання: новий підхід до показників оцінювання ефективності.

Концепція управління ефективністю (*Business Performance Management*) та її вплив на організацію облікового процесу. Сутність та переваги впровадження збалансованої системи показників (*Balanced Score Card, BSC*). Поняття та шаблон стратегічної карти. Розкриття поняття збалансованості в BSC. Ключові фактори успіху та їх облікове відображення. Стратегічна модель підприємства та її представлення у термінах концепції BSC. Обмеження застосування концепції BSC. Логіка операціоналізації

стратегії та трансформація вимог до обліково-аналітичної підтримки її реалізації. Необхідність створення та переваги формування стратегічних карт. Визначення кількості цілей у BSC. Принципи розроблення стратегічної карти BSC. Причинно-наслідкові зв'язки між показниками BSC.

3.2. Стратегічні показники в стратегічних системах вимірювання.

Роль показників результативності в стратегічному процесі. Поняття ключових індикаторів ефективності (*Key Performance Indicator, KPI*). Узгодженість стратегічних цілей та KPI. Критерії відбору та характеристики KPI. Принципи формування набору показників (KPI) та їх співвіднесення з обліковими номенклатурами. Структура системи цілей та облікових номенклатур. Зв'язок декомпозиції цілей з взаємним підпорядкуванням показників ефективності. Альтернативні концепції стратегічних вимірювань.

3.3. Референтна модель реалізації концепції збалансованої системи показників.

Агреговане розкриття логіки організації використання збалансованої системи показників. Розширена референтна модель упровадження BSC. Порядок виконання та зміст робіт за етапами впровадження BSC. Види напрямів розроблення BSC та їх інтеграція. Стратегічний аналіз у процесі обґрунтування BSC. Зв'язок між KPI та стратегічними цілями й стратегічними заходами. Визначення ефективності стратегії та якості розробки BSC. Поняття стратегічних ініціатив. Процес каскадування.

3.4. Створення синергії корпорації за допомогою збалансованої системи показників.

Особливості корпоративної форми ведення бізнесу та її вплив на організацію стратегічного управлінського обліку. Класифікація видів корпоративного синергетичного ефекту. Створення стратегічної відповідності. Підходи до виокремлення корпоративного центру та варіанти організації обліково-аналітичної підтримки його діяльності. Вартісні ланцюги та відображення їх взаємодії в межах корпоративної логістичної системи засобами BSC. Оцінювання корпоративної вартості за перспективами стратегічної карти BSC. Комбінаторні вигоди та ресурсна відповідність. Сценарії каскадування BSC корпорації. Визначення KPI відповідно ролі керуючої компанії. Показники оцінювання стратегічної єдності корпорації.

3.5. Інструментарій та методи організації впровадження збалансованої системи показників.

Інструментарій організації впровадження BSC. Розподіл інструментів концепції BSC за етапами її впровадження. Диференціація підходів

до балансування показників. Логіка та інструменти визначення причинно-наслідкових зв'язків між KPI. Організація управління причинно-наслідковими зв'язками. Методи проведення каскадування показників.

3.6. Інтеграція збалансованої системи показників у систему управління підприємством.

Порядок виконання робіт з інтеграції BSC у систему менеджменту підприємства. Особливості адаптації BSC до вимог системи менеджменту. Варіанти інтеграції BSC з системою управління підприємством. Організація процесу інтеграції бюджетування та BSC. Принципи формування та вимоги до системи мотивації. Зв'язок мотивації за KPI з організацією обліку праці та її оплати. Організація облікової політики управлінського обліку відповідно до вимог BSC. Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження BSC. Програмне забезпечення для використання BSC.

Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства

4.1. Сутність вартості підприємства як економічної категорії.

Вартість підприємства як економічна категорія (як понесені витрати, як ціна, як цінність). Вартість підприємства в різних науках. Підходи до визначення поняття вартість підприємства. Класифікація суб'єктів, які використовують інформацію про вартість підприємства. Класифікація видів вартості підприємства. Розвиток інформаційних можливостей бухгалтерського обліку для цілей управління вартістю підприємства. Розподіл видів вартості підприємства за видами управлінських рішень. Особливості вартісно-орієнтованого управління підприємством. Еволюційний розвиток поняття "вартість підприємства" в різних сферах економічного знання.

4.2. Концептуальні підходи до формування системи управління вартістю підприємства.

Вплив наукових напрямів на управління вартістю підприємства. Підходи до визначення змісту управління вартістю підприємства. Цикл управління вартістю підприємства та місце в ньому системи бухгалтерського обліку. Класифікація факторів вартості підприємства. Структура системи управління вартістю підприємства. Зміна внутрішніх і зовнішніх умов функціонування компанії та перехід від облікової моделі управління компанією до фінансової. Еволюція фінансових показників в оцінці ефективності управління. Зв'язок вартості з стратегічними показниками ефективності діяльності корпоративного підприємства. Формування стратегії підприємства за критерієм максимізації його ринкової вартості.

4.3. Методи оцінювання вартості підприємства та їх розвиток.

Процес та етапи оцінювання вартості підприємства. Порівняльний аналіз затратного, доходного та ринкового підходів до оцінювання вартості підприємства. Переваги та недоліки методів оцінювання вартості підприємства. Підходи та вимоги до вибору методу оцінювання вартості підприємства. Індикатори проблем фінансової звітності корпоративних підприємств.

4.4. Бухгалтерський облік у процесах формування та управління вартістю підприємства.

Напрями змін в бухгалтерському обліку внаслідок його переорієнтації на систему управління вартістю підприємства. Особливості розвитку облікового оцінювання в часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Вплив часових факторів на оцінювання в бухгалтерському обліку. Типи цін обміну активів. Класифікація видів вартості на основі стадій надходження об'єктів в оборот і часового фактору. Місце оцінювання в системі елементів методу бухгалтерського обліку. Класифікація оцінок залежно від впливу на якісну характеристику інформації бухгалтерської звітності. Модель інформаційної асиметрії в частині облікових даних про вартість підприємства. Напрями вирішення проблеми асиметричності облікової інформації. Порядок визначення вартості активів підприємства. Порядок визначення вартості зобов'язань підприємства.

Змістовий модуль 2

Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством

Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні

5.1. Стратегії та рішення у сфері ціноутворення.

Залежність ціноутворення від типу ринку та процесів глобалізації. Механізм ціноутворення. Економічна сутність та етапи формування цінової політики підприємства. Попит та решта факторів прийняття рішення щодо ціноутворення. Вплив еластичності попиту та пропозиції на рішення у сфері ціноутворення. Криві попиту. Вибір ціни, що максимізує прибуток чи рівень виробництва. Диференціація продукту та цінова дискримінація. Планування витрат та аналіз конкурентних переваг як основа прийняття рішень з ціноутворення. Витрати життєвого циклу та маркетингові

стратегії. Цільове ціноутворення та цільові витрати. Прийняття рішення про спеціальне замовлення.

5.2. Облікова забезпечення вибору методу ціноутворення.

Зв'язок елементів облікової та цінової політики підприємства, їх вплив на параметри маркетинг-міксу. Фіксування маркетингової інформації для обґрунтування цінової стратегії підприємства. Методи ціноутворення та визначення цін: "повні витрати плюс", націнки ("граничні витрати плюс"), "на одиницю фактору обмеження", "нової продукції". Переваги та недоліки методів ціноутворення. Цінові знижки та порядок їх облікового відображення. Особливості визначення ціни для зовнішньоекономічних контрактів. Калькулювання та ціноутворення у короткостроковому та довгостроковому періодах. Калькулювання за заданими параметрами та встановлення ціни. Визначення рівня націнки.

5.3. Трансфертне ціноутворення та оцінювання результатів діяльності підприємств з декількома підрозділами.

Облік витрат за центрами відповідальності та оцінювання економічної доданої вартості корпоративного підприємства. Базові принципи трансфертного ціноутворення. Облік результативності діяльності за центрами відповідальності. Порядок визначення трансфертної ціни. Мінімальні та максимальні трансфертні ціни. Використання ринкової ціни у якості основи для трансфертної ціни. Трансфертне ціноутворення на недосконалomu зовнішньому ринку. Трансфертна ціна на основі повних витрат. Трансфертне ціноутворення в умовах відсутності зовнішнього ринку. Визначення оптимальної трансфертної ціни. Договірні трансфертні ціни. Процеси прийняття рішень у транснаціональних компаніях.

5.4. Документування та звітність з трансфертного ціноутворення.

Вплив антимонопольного законодавства на ціноутворення. Контрольовані операції. Пов'язані особи в трансфертному ціноутворенні. Вплив на юридичну особу через володіння її корпоративними правами, шляхом контролю її органів управління. Контроль над юридичною особою. Ризики трансфертного ціноутворення та джерела інформації для їх оцінювання. Облікові ознаки потенційних ризиків трансфертного ціноутворення. Процес оцінювання ризиків трансфертного ціноутворення та звіт за результатами такого оцінювання. Звіт про контрольовані операції та документація за контрольованими операціями: порядок, форма та умови подання; вимоги до форми та обсягів інформації; відповідальність за неподання. Строки подання документації. Дані про пов'язаних осіб, які дають

змогу їх ідентифікувати. Етапи складання документів з трансфертного ціноутворення.

Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень

6.1. Оцінювання очікуваних витрат та їх вплив на прийняття управлінських рішень.

Планування витрат. Зв'язок поведінки витрат з особливостями організації управління ними. Поняття, склад, принципи та види оцінок очікуваних витрат. Методи та етапи оцінювання очікуваних витрат. Облікова підтримка стратегічного прогнозування. Інформаційне забезпечення сценарного менеджменту. Оцінювання майбутніх витрат в управлінському процесі. Облік витрат для безперервного вдосконалення діяльності. Очікувані витрати як витрати, що розрізняють одну альтернативу від іншої. Методи визначення та оцінювання альтернатив. Оцінка вигід та витрат з урахуванням вартості грошей у часі. Правила прийняття рішень за результатами оцінювання. Оптимізація абсолютної величини витрат підприємства.

6.2. Основні методи і технології бюджетування витрат та прогнозування прибутку підприємства.

Зв'язок процесів бюджетування та прогнозування на підприємстві. Методи прогнозування та їх характеристика. Оцінювання інформації для прийняття управлінських рішень. Проблеми обліково-інформаційної підтримки прогнозування в управлінні підприємством. Система бюджетного контролю на основі аналізу відхилень. Гнучкі бюджети під час використання маржинального методу обліку витрат та у процесі використання методу повного поглинання витрат. Теоретичні та методичні аспекти дослідження методів прогнозування у прийнятті управлінських рішень. Інструменти оптимізації в обґрунтуванні стратегічних управлінських рішень. Методи прогнозування прибутку.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства

7.1. Сутнісні характеристики та причини виникнення ризиків.

Ризик як економічна категорія. Теорія ризику. Підходи до тлумачення категорії "ризик". Класифікація видів ризику (за сферою виникнення, тривалістю, правомірністю, часом виникнення, характером наслідків, можливостями для облікового відображення). Функції та властивості ризиків.

Зовнішні та внутрішні фактори виникнення ризиків. Об'єкт ризику. Суб'єкт ризику. Організація управління ризиками на підприємстві. Інструментарій управління ризиками. Сучасні проблеми теорії і практики управління ризиками. Оцінювання ймовірності втрат економічних вигід під впливом дії ризику. Ризик та фінансова стійкість підприємства.

7.2. Формування облікової інформації в управлінні економічними ризиками підприємства.

Оцінювання ризиків та факторів загроз. Рівні прояву ризику та їх облікове відображення. Розкриття інформації про господарські ризики в бухгалтерській звітності. Комерційна таємниця в бухгалтерському обліку. Мінімізація асиметрії облікової інформації з метою мінімізації ризиків на підприємстві. Страхування ризиків та відображення відповідних операцій в обліку. Обліково-інформаційна модель розгортання проблемних ситуацій. Зв'язок видів ризиків з об'єктами бухгалтерського обліку. Аналіз впливу ризику на вартісний вимір об'єктів бухгалтерського обліку. Справедлива вартість активів як складова облікового відображення ризиків. Професійне судження бухгалтера в експертному оцінюванні ризиків.

7.3. Управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства.

Сутність, види та характеристика бухгалтерських ризиків. Управління бухгалтерськими ризиками в цілях досягнення безперервності діяльності підприємства. Надійність облікової інформації в контурах управління ризиками на підприємстві. Методика оцінювання втрат економічних вигід в аспекті об'єктів обліку під впливом дії ризику. Обліково-аналітичне забезпечення обґрунтування шкал оцінювання ризиків. Відображення непередбачуваних зобов'язань в бухгалтерському обліку. Оцінювання факторів господарської діяльності, що здійснюють суттєвий вплив на капітал підприємства, в умовах невизначеності. Професійне судження в обліковій політиці підприємства для управління ризиками. Резервування як інструмент управління ризиками. Облік як інструмент нівелювання впливу ризику на вартість підприємства.

7.4. Бухгалтерський облік у системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Сутність і основні погрози економічній безпеці підприємства. Чинники, які впливають на фінансову складову економічної безпеки підприємства і країни в цілому. Інформаційна безпека підприємства і основні напрями її забезпечення. Роль інформаційної безпеки в менеджменті

підприємства. Економічна безпека підприємства і господарські ризики. Процес і методи управління бухгалтерським обліком в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Забезпечення економічної безпеки з використанням засобів бухгалтерського обліку. Податкові ризики в системі економічної безпеки. Управління ризиком інноваційних проектів в системі управління економічною безпекою підприємства. Технологія моделювання стану фінансово-економічної безпеки підприємства.

Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством

8.1. Загальна характеристика інструментів бухгалтерського обліку та їх місця в управлінні підприємством.

Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності: склад, класифікація та характеристика. Переваги та недоліки окремих інструментів бухгалтерського обліку щодо реалізації управлінських завдань. Інтеграція окремих інструментів обліку та менеджменту: теоретичні основи та методика організації взаємодії. Бухгалтерський облік та створення ситуаційних баз знань. Зв'язок обліку з концепцією управління складністю виробничих систем. Облікове моделювання управління корпоративним підприємством згідно із концепцією життєздатних систем (*Viable System Model, VSM*). Формування облікових номенклатур у відповідності з вимогами VSM-моделі. Облікове забезпечення моделі дерев стратегії та тактики.

8.2. Особливості застосування окремих інструментів обліку та звітності в управлінні підприємством.

Життєвий цикл продукту у калькулюванні та бюджетуванні. Прогнозна звітність як результат облікового моделювання. Інструменти управління товарно-матеріальними запасами та моделювання економічно обґрунтованого розміру замовлення. Фінансова звітність як складова інформаційного забезпечення менеджменту. Облікова підтримка інструментів прогнозування. Інструменти обліку в контурі управління витратами підприємств та їх об'єднань. Облікова підтримка методів та прийомів оптимізації витрат підприємства. Інтеграція інструментів обліку та управління витратами з концепцією збалансованої системи показників. Інструменти обліку в управлінні грошовими потоками підприємства. Облікова підтримка поточкових процесів у логістичному менеджменті підприємства.

Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень

9.1. Методичні засади формування облікової підтримки управління екологічними процесами на підприємстві.

Сутність, елементи та характеристика екологічного обліку. Класифікація рішень у сфері екологічного менеджменту. Принципи стійкого розвитку та їх вплив на організацію екологічного менеджменту підприємства. Екологічний аудит. Використання даних екологічного обліку в процесі прийняття екологічних рішень. Поняття та правила формування звітів у галузі стійкого розвитку. Звітність за принципами Глобальної ініціативи зі звітності (звітність за *Global Reporting Initiative*, звітність за GRI). GRI-показники економічної, екологічної та соціальної результативності.

9.2. Облік екологічних витрат.

Важливість витрат на охорону довкілля та ліквідацію екологічних наслідків для бухгалтера з управлінського обліку. Зв'язок факторів впливу на довкілля з економією витрат. Облік масштабів впливу на оточення. Розрахунок "екологічно збалансованого прибутку". Класифікація витрат на охорону довкілля. Облік екологічних витрат та їх зв'язок з системами екологічного менеджменту. Використання методології обліку за видами діяльності (ABC) для управління екологічними витратами та витратами на відновлення довкілля (екологічний облік із використанням методології ABC). Оцінювання вартості витрат на виправлення екологічної шкоди.

9.3. Обліково-аналітичне забезпечення соціального управління підприємством.

Поняття та специфіка соціального управління. Зв'язок соціального управління з бухгалтерським обліком. Загальні засади, принципи організації та технологія здійснення соціального обліку. Облікове забезпечення формування соціально-спрямованої інформації. Соціальні витрати: передумови виникнення та особливості облікового відображення. Аудит соціально-орієнтованих витрат. Загальні засади розвитку соціального обліку. Соціальні рішення і ризики.

9.4. Корпоративна соціальна звітність.

Облік корпоративної соціальної відповідальності. Облік соціальної відповідальності. Оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей корпоративного управління. Облікове забезпечення підтримки принципів та правил корпоративної культури підприємства.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством				
<i>Тема 1.</i> Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством	10	1	2	7
<i>Тема 2.</i> Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності	6	1	2	3
<i>Тема 3.</i> Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	16	2	4	10
<i>Тема 4.</i> Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 1	48	6	12	30
Змістовий модуль 2				
Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством				
<i>Тема 5.</i> Облікова політика в ціноутворенні	15	1	4	10
<i>Тема 6.</i> Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень	8	1	2	5

1	2	3	4	5
Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства	16	1	4	11
Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством	9	1	2	6
Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень	24	–	6	18
Разом за змістовим модулем 2	72	4	18	50
Усього годин	120	10	30	80

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством	Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством		
	Завдання 1. Методи теорії обмежень в системі стратегічного обліку. Облік продуктивності процесу	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [14; 18; 28]
	Тема 2. Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності		
	Завдання 2. Формування управлінської звітності щодо відображення продуктивності процесів	1	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [10; 15; 28]

1	2	3	4
	<i>Завдання 3.</i> Використання методу аналізу ієрархій для обґрунтування складу облікових номенклатур	1	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [9; 26]
	Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством		
	<i>Завдання 4.</i> Використання когнітивних технологій для формування стратегічних карт збалансованої системи показників	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [9; 26]
	<i>Завдання 5.</i> Формування стратегічної карти збалансованої системи показників	2	
	Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства		
	<i>Завдання 6.</i> Оцінювання вартості підприємства за порівняльним підходом	1	Основна: [1 – 8].
	<i>Завдання 7.</i> Оцінювання вартості за допомогою витратного підходу	1	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [20; 21; 23]
	<i>Завдання 8.</i> Дохідний метод оцінювання вартості бізнесу	2	
	Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні		
	<i>Завдання 9.</i> Облікова політика в ціноутворенні	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [13]
	<i>Завдання 10.</i> Використання облікових даних та формування звітності для цілей трансфертного ціноутворення	2	
	Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень		
	<i>Завдання 11.</i> Оцінювання очікуваних витрат та їх вплив на прийняття управлінських рішень	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [11; 12; 15]
	Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства		
	<i>Практичне завдання 11.</i> Облікова підтримка побудови дерев рішень та дерев стратегії й тактики для формалізації орієнтирів розвитку підприємства	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [22; 24]
	<i>Практичне завдання 12.</i> Бухгалтерський облік у системі управлінні ризиками на підприємстві (управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства)	2	
	Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством		
	<i>Практичне завдання 13.</i> Розроблення моделей формування інтегрованої звітності. Інтеграція збалансованої системи показників з механізмом управління	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [19]
Змістовий модуль 2 Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством			

1	2	3	4
	Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень		
	<i>Практичне завдання 14.</i> Облікове забезпечення екологічних рішень (організація обліку екологічних витрат та формування звітності зі стійкого розвитку)	2	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [16]
	<i>Практичне завдання 15.</i> Облік соціальної відповідальності та формування корпоративної соціальної звітності	2	
	<i>Практичне завдання 16.</i> Оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей управління	2	
Разом годин за змістовими модулями		30	

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством

Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

Рівень 1. Для двох видів продукції, яку випускає підприємство, використовуються однакові станки. Для виробництва продуктів Р1 та Р2 використовується два стани – М1 та М2. Фонд робочого часу, який може бути використано на цих двох станках у плановому періоді становить: 126 годин для станка М1 та 195 годин для станка М2. Підприємство використовує метод обліку продуктивності процесу. Дані розрахунку на одиницю кожного з двох продуктів наведені в табл. 5.2. Будь-яка комбінація з двох видів продукції може бути реалізована за вказаними цінами й існує необмежений попит на кожен вид продукції.

Необхідно:

розрахувати максимальний обсяг випуску, який можливо отримати на кожному станку за кожним з двох видів продукції та вказати на вузьке місце;

розрахувати коефіцієнт обліку продуктивності процесу за кожним видом продукції, використовуючи підхід за методом обліку продуктивності процесу;

визначити план виробництва, який призведе до найбільш прибуткового використання обладнання.

Таблиця 5.2

Похідні дані в розрахунку на один продукт

Показник	Для P1	Для P2
Ціна реалізації (продажна ціна), грн	36	39
Матеріали, грн	14,2	16,75
Витрати на оброблення		
Трудовитрати, грн	6	7,50
Змінні виробничі накладні витрати на одиницю продукції, грн	1	1,25
Постійні виробничі накладні витрати на одиницю продукції, грн	2	2,50
Машинний час на вироблення одиниці продукції		
M1, годин	0,35	0,40
M2, годин	0,60	0,65

Рівень 2. Розробити когнітивну карту, що відбиває причинно-наслідкові зв'язки між цілями підприємства. Для цього необхідно сформулювати систему з 10 – 14 цілей підприємства, між якими будуть визначатися причинно-наслідкові зв'язки. Цілі повинні належати до різних перспектив збалансованої системи показників. Причинно-наслідкові зв'язки між сформованими цілями слід подати у вигляді когнітивного графа. Для цього, по-перше, слід сформулювати граф. По-друге, встановити ваги для дуг графа, скориставшись наступною системою відносин між вершинами графу: "Не впливає" – [0,1..0,2]; "Слабко підсилює" – [0,3..0,4]; "Помірно підсилює" – [0,5..0,6]; "Сильно підсилює" – [0,7..0,8] і "Дуже сильно підсилює" – [0,9..1,0]. Матрицю зв'язаності для отриманого графу подати у вигляді табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Матриця зв'язаності цілей підприємства

Фактор-Причина (генерує стрілку)	Фактор-Наслідок (приймає стрілку)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1														
2														
3														
13														
14														

Рівень 3. Провести аналіз отриманої когнітивної карти. Для цього передбачити збільшення впливу одного з факторів на одну із цілей, наприклад, на 10 % (може трактуватися як збільшення значущості мети на 10 %). Прорахувати вплив ознак для п'яти етапів моделі. Кожний етап оформити у вигляді табл. 5.4 (записи в таблиці дані для прикладу).

Таблиця 5.4

Зміна ознак на етапі № __

Назва ознаки	Зміна ознаки	Призводить до зміни:
1	Падає на ___ %	Ознака _____ падає на ___ %
2	Зростає на ___ %	Ознака _____ росте на ___ %

Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

Рівень 1. Обґрунтувати включення до збалансованої системи показників одного з можливих показників, використовуючи метод аналізу ієрархій. Для виконання завдання використовувати наведену дворівневу ієрархію. Під час виконання завдання необхідно самостійно визначити критерії відбору показників, що відповідатимуть такому фактору успіху як "Наявність передумов для постійного удосконалення процесів" та запропонувати альтернативні показники. Результати виконання завдання представити з використанням подано на рис. 5.1 шаблону.

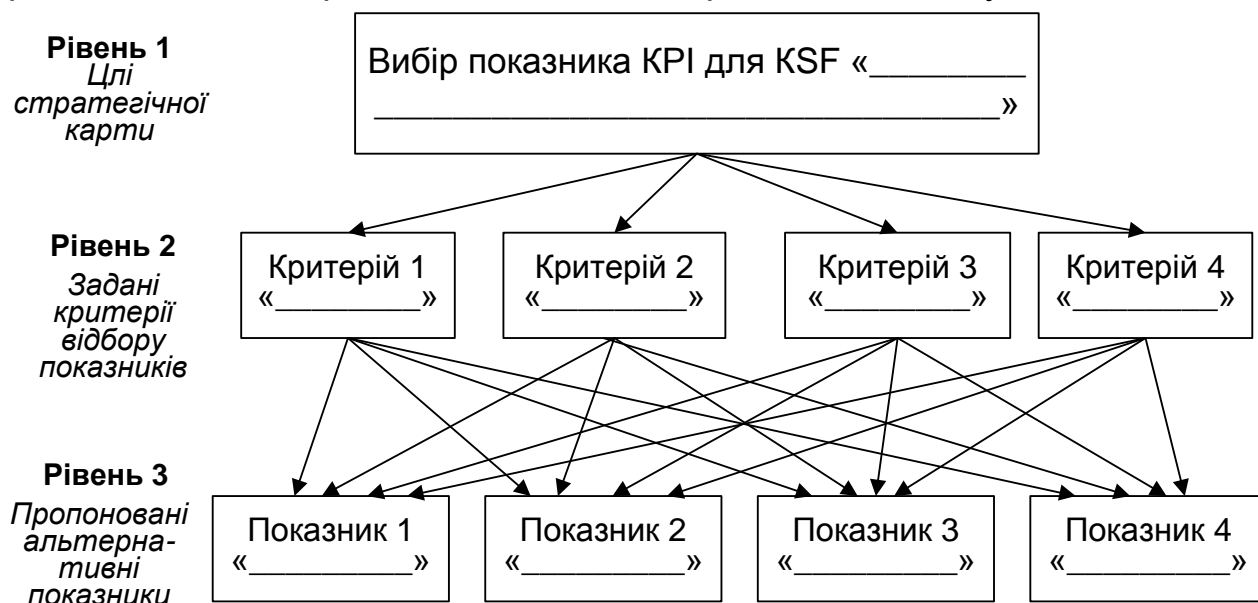

Рис. 5.1. Шаблон ієрархії для виконання завдання з відбору показника для ключового фактору успіху (KSF) – "Наявність передумов для постійного вдосконалення процесів"

Рівень 2. Для сформованого в табл. 5.3 когнітивного графу провести групування цілей в рамках перспектив збалансованої системи показників та подати стратегічну карту. Під час виконання завдання можливо ввести додаткові цілі, які розширюватимуть та уточнюватимуть причинно-наслідкові зв'язки. Загальна кількість цілей не може перевищувати 25. Сформуванати стратегічну карту відповідно до шаблону стратегічної карти (можливо обрати інший шаблон подання показників з наведених у персональній навчальній системі), поданому в табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Зведена таблиця всіх аспектів BSC

Аспекти	Причинно-наслідкові зв'язки	Завдання	Показники	Цільові значення	Ініціативи
Фінанси					
Клієнти					
Бізнес-процеси					
Навчання та розвиток					

Рівень 3. Навести приклад декомпозиції однієї з цілей, що включена до стратегічної карти, використовуючи шаблон з табл. 5.6.

Таблиця 5.6

Приклад декомпозиції головної цілі й облікових номенклатур

Мета	Облікова номенклатура чи KPI	Критерії та цільові орієнтири
Головна мета –		
Підлегла мета 1	KPI 1 KPI 2	
Підлегла мета 2	KPI 3 KPI 4	
Підлегла мета 3	KPI 5 KPI 6	
Підлегла мета 4	KPI 7 KPI 8	

Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства

Рівень 1. Яка приведена вартість щорічних витрат у 4 000 грн, здійснених з третього по шостий роки, якщо вартість капіталу становить 7 %

Рівень 2. Інвестований капітал на дату оцінювання становить 140 тис. грн. У структурі інвестованого капіталу 70 % становить власний капітал підприємства, вартістю 21 %. Вартість залученого капіталу – 7 %. Операційний прибуток підприємства становить 15 тис. грн. Підприємство здійснило інвестицію в сумі 35 тис. грн, яка повністю покрилась за рахунок кредиту банку. Рентабельність інвестиції становила 9 %. Визначте розмір економічної доданої вартості до та після інвестиції.

Рівень 3. Необхідно визначити ринкову вартість 53 %-ого пакета акцій ПАТ "Машинобудівний завод" методом угод порівняльного підходу на базі середньої арифметичної. Під час розрахунку використати ринкові мультиплікатори: ціна/необоротні активи, ціна/активи. Похідні дані для проведення розрахунків подано у табл. 5.7.

Таблиця 5.7

Похідні дані для оцінювання вартості пакету акцій

Показники	Об'єкт оцінки	Аналог 1	Аналог 2	Аналог 3	Аналог 4	Аналог 5
Ціна продажу, тис. грн	–	11 200	16 800	29 400	4 200	5 600
Розмір пакета акцій, %	53,00	44,34	94,5	61,2	26,88	23,4
Фінансові показники, тис. грн						
Вартість необоротних активів	43 120	46 620	26 180	79 100	31 360	47 740
Вартість усіх активів	55 020	58 100	32 620	98 560	38 920	59 360

Контрольна надбавка (знижка) приймається відповідно до додатка 8 до Порядку визначення початкової вартості пакетів акцій публічних акціонерних товариств, що підлягають продажу на конкурсах (табл. 5.8).

Таблиця 5.8

Додаток 8. Коефіцієнти властивостей пакета акцій для застосування порівняльного підходу

Групи пакетів акцій, які порівнюються	Пакет акцій, що оцінюється			
	До 25 % від статутного капіталу включно	Від 25 до 50 % статутного капіталу включно	Від 50 до 75 % від статутного капіталу	75 % статутного капіталу і більше
До 25 % від статутного капіталу включно	1	1,1	1,2	1,3
Від 25 % до 50 % від статутного капіталу	0,9	1	1,1	1,2
Від 50 % до 75 % від статутного капіталу	0,8	0,9	1	1,1
75 % статутного капіталу і більше	0,7	0,8	0,9	1

Змістовий модуль 2

Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством

Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні

Рівень 1. Платник податку здійснив контрольовану операцію. Ціна 1 товару під час здійснення контрольованої операції рівна 2 990 грн. Платник податку зробив наступну вибірку цін порівнянних операцій: 3 120 грн, 2 925 грн, 2 834 грн, 3 094 грн, 2873 грн. Визначити звичайну ціну в контрольованій операції за методом порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу).

Рівень 2. Підприємство розпочало виробництво продукції. На виробництво одиниці продукції витрачається 33 грн сировини та матеріалів. Прямі трудові витрати на одиницю продукції становлять 60 грн. Змінні виробничі накладні витрати становлять 6 грн на одиницю продукції. Постійні виробничі накладні витрати на весь випуск продукції становлять 400 тис. грн під час запланованого випуску 30 тис. виробів. Підприємство планує отримати прибуток на рівні 30 %. Визначте ціну за методом "повні витрати плюс", враховуючи та не враховуючи можливі похибки в оцінюванні прямих витрат. Така похибка може становити 15 %.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства

Рівень 1. Вибрати один із взаємовиключних варіантів, за умови того, що дохід за кожним із них складе 35 тис. грн. Варіант А припускає витрати на рівні 17 тис. грн з імовірністю 0,27; на рівні 22 тис. грн – з імовірністю 0,56 і витрати на рівні 31 тис. грн – з імовірністю 0,17. Варіант Б припускає витрати на рівні 17 тис. грн з імовірністю 0,19; на рівні 22 тис. грн – з імовірністю 0,44 і витрати на рівні 28 тис. грн – з імовірністю 0,37.

Рівень 2. Визначити очікуване значення прибутку за байєсівською стратегією та ймовірність одержання збитку за умови, що: ціна продажу одиниці виробу для кожного з варіантів становить 25 грн; постійні витрати для кожного з варіантів становлять 200 тис. грн; рівень попиту з імовірностями 0.35, 0.45 і 0.2 складе відповідно 35, 55 або 67 тис. одиниць товару; витрати на один виріб з імовірністю 0.3, 0.45 і 0.25 складуть відповідно 17, 20 і 22 грн.

Рівень 3. Побудувати дерево розв'язків і відобразити на ньому грошову віддачу. Група медиків збирається відкрити приватну медичну фірму.

Якщо ринок буде сприятливим, вони дістануть прибуток в 100 тис. грн. У разі несприятливого ринку вони понесуть втрати в 40 тис. грн. Вони також можуть провести маркетингове дослідження вартістю в 5 тис. грн. Результати дослідження можуть бути сприятливими та несприятливими.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача. **Мета СРС** – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

СРС у рамках дисципліни містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних та семінарських занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством				
<i>Тема 1.</i> Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою визначення напрямів розвитку обліку в інституціональному середовищі. Опрацювання використання обліку за теорією обмежень в управлінні підприємством за допомогою <i>Microsoft Excel</i>	5	Презентація результатів відповідно до встановленої форми	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [14; 18; 28]

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою формування звітності для цілей управління та формування звітних форм щодо відображення продуктивності процесу. Автоматизація процесу аналізу ієрархій за допомогою <i>Microsoft Excel</i>	5	Представлення отриманої ієрархії та розрахунків її параметрів у <i>Excel</i>	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [10; 15; 28]
Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	Огляд літературних джерел щодо реалізації концепції збалансованої системи показників національними суб'єктами господарювання. Опрацювання можливостей <i>Microsoft Excel</i> для оптимізації параметрів когнітивної моделі BSC. Виконання завдань щодо: обґрунтування інструментарію BSC в управлінському обліку; визначення обмежень застосування BSC; дослідження альтернативних до збалансованої системи показників концепції; вивчення досвіду впровадження BSC провідними підприємствами. Огляд програм автоматизації роботи зі збалансованою системою показників. Опис функціоналу демоверсій програм (web-платформ) ELMA та KPI Suit	10	Презентація теоретичних результатів відповідно до встановленої форми. Надання сценаріїв використання розробленої когнітивної моделі. Оцінювання функціоналу web-платформ	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [9; 26]
Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою формування облікової інформації в контурах управління вартістю підприємства. Виконання практичних завдань, пов'язаних з використанням облікових даних у рамках різних підходів до оцінювання вартості підприємства. Автоматизація процесу оцінювання вартості підприємства, оцінювання вартості боргових зобов'язань та формування оптимальної структури капіталу з використанням <i>Microsoft Excel</i> . Підготовка есе щодо особливостей облікового забезпечення концепції збалансованої системи показників з наведенням прикладу розрахунків щодо її імплементації на базовому підприємстві для написання дипломної роботи	10	Презентація теоретичних результатів. Захист отриманих за допомогою пакета <i>Microsoft Excel</i> моделей оцінювання. Перевірка поданої в есе моделі збалансованої системи показників	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [20; 21; 23]
Усього за змістовим модулем 1		30		

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2				
Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством				
Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо управління методами ціноутворення в управлінському обліку та щодо визначення впливу цінової політики підприємства на формування вартості його активів. Оптимізація параметрів трансфертного ціноутворення з використанням <i>Microsoft Excel</i>	10	Презентація результатів досліджень. Захист параметрів оптимізаційної моделі	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [13]
Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою використання облікових даних при формуванні прогнозних моделей. Виконання практичних завдань щодо облікового моделювання та використання моделей вартості акціонерного капіталу підприємства засобами <i>Microsoft Excel</i>	5	Презентація результатів досліджень. Захист результатів моделювання	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [11; 12; 15]
Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Формування прогнозних моделей оцінювання впливу факторів зовнішнього оточення та внутрішнього середовища з використанням <i>Microsoft Excel</i> (облік в управлінні економічною безпекою підприємства)	11	Презентація результатів досліджень. Захист результатів моделювання	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [22; 24]
Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою використання інструментів обліку в управлінні. Консолідація облікової інформації з використанням OLAP-технологій за допомогою модуля <i>Power Pivot</i> пакета <i>Microsoft Excel</i>	6	Презентація результатів використання розроблених OLAP-кубів	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [9; 19]
Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу до теми 9. Складання звітності за GRI за допомогою <i>Microsoft Excel</i> . Написання есе (участь у науковій конференції) за обраною тематикою щодо організації облікової підтримки процесів ухвалення управлінських рішень	18	Надання форм звітності за GRI. Перевірка есе	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [16]
Усього за змістовим модулем 2		50		
Усього за модулем		80		

6.1. Індивідуальне завдання, есе

Індивідуальне завдання (ІЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни. Підготовка ІЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІЗ. ІЗ передбачає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

У рамках навчальної дисципліни "Бухгалтерський облік в управлінні підприємством" ІЗ виконується у формі есе. Есе від французького *essai*, англ. *essay*, *assay* – спроба, проба, нарис; від латинського *exagium* – зважування. Есе виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного приводу або питання та свідомо не претендує на визначальне або вичерпне трактування предмета. Як правило, есе припускає нове, суб'єктивне припущення про що-небудь і може мати філософський, історико-біографічний або науково-популярний характер.

Есе студента – це самостійна письмова робота на тему, запропоновану викладачем (тема може бути запропонована й студентом, але обов'язково повинна бути погоджена з викладачем). Мета есе полягає у розвитку навичок самостійного творчого мислення та письмового викладу власних думок. Писати есе надзвичайно корисно, оскільки це дозволяє авторові навчитися чітко формулювати думки, краще впорядковувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу, відокремлювати наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати свої висновки, опановувати науковий стиль мови.

Есе повинно: містити чіткий виклад сутності поставленої проблеми; включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням

концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в межах дисципліни; містити висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми. Залежно від специфіки обраної теми, форми есе можуть значно диференціюватися. У деяких випадках це може бути аналіз наявних статистичних даних із проблеми, що досліджується, аналіз матеріалів із засобів масової інформації і використанням досліджуваних моделей, докладний розбір запропонованого завдання з розгорнутими думками, добір і детальний аналіз прикладів, що ілюструють проблему тощо.

Побудова есе – це відповідь на запитання або розкриття теми, яке засновано на класичній системі доказів. У структурі есе виокремлюють:

1. Титульний аркуш.

2. Вступ – сутність і обґрунтування вибору даної теми складається з ряду компонентів, зв'язаних логічно та стилістично. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на яке необхідно знайти відповідь у ході дослідження. Під час роботи над вступом можуть допомогти відповіді на такі питання: "Чи треба давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?", "Чому тема, яка розкривається, є важливою в даний момент?", "Які поняття будуть залучені в міркування за темою?", "Чи можна розподілити тему на кілька підтем?".

3. Основна частина – теоретичні основи обраної проблеми та виклад основного питання. Дана частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також їх обґрунтування, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій з цього питання. У цьому полягає основний зміст есе, й це є головною складністю. Тому важливе значення відіграють підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації (логічно, використовуючи дані або чіткі міркування). Там, де це необхідно, у якості аналітичного інструмента можна використовувати графіки, діаграми й таблиці.

4. Висновок – це узагальнення й аргументовані підсумки з теми із вказівкою області її застосування тощо. Підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині. Методи, рекомендовані для складання висновків: повторення, ілюстрація, цитата твердження. Висновок може містити такий важливий елемент, що доповнює есе, як вказівка на застосування (імплікацію) дослідження, не виключаючи взаємозв'язку з іншими проблемами.

Орієнтований перелік тем есе з дисципліни "Бухгалтерський облік в управлінні підприємством"

1. Технологія консолідації облікової інформації в менеджменті підприємств та їх інтегрованих об'єднань.
2. Теоретичні аспекти організації обліково-аналітичної інформації в системі конкурентного позиціонування підприємства.
3. Формалізація запитів до облікової системи з боку менеджменту підприємства засобами інженерії вимог.
4. Системний підхід до проблем організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства.
5. Проблеми та перспективи формування обліково-аналітичного забезпечення управління промисловим підприємством.
6. Управлінські інформаційні системи та їх роль у консолідації обліково-аналітичної інформації.
7. Розвиток облікової парадигми в контексті сучасних теорій та концепцій менеджменту.
8. Технології інформаційного менеджменту та інформаційна підтримка логістичного управління підприємством.
9. Методи теорії обмежень у системі стратегічного обліку.
10. Теоретичні основи використання стратегічних систем вимірювання та розроблення збалансованої системи показників.
11. Облік продуктивності процесу та його імплементація з ресурсною концепцією стратегічного управління підприємством.
12. Формування управлінської звітності щодо відображення продуктивності процесів.
13. Використання когнітивних технологій для обґрунтування облікових номенклатур стратегічного управлінського обліку.
14. Збалансована система показників як перспективний інструмент операціоналізації стратегії підприємства.
15. Інструментарій узгодження складу ключових індикаторів ефективності з елементами організації облікового процесу.
16. Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством.
17. Використання облікових даних та формування звітності для цілей трансфертного ціноутворення.

18. Стратегічні системи вимірювання та концепції управління ефективністю бізнесу в системі конкурентної розвідки.
19. Організація обліково-аналітичної підтримки стратегічного менеджменту підприємства.
20. Місце облікової політики в розробленні та реалізації цінової стратегії підприємства.
21. Управління знанням та бенчмаркінг у системі стратегічного управлінського обліку.
22. Облікова підтримка побудови дерев рішень та дерев стратегії й тактики для формалізації орієнтирів розвитку підприємства.
23. Організація управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства.
24. Консолідація інформації в процесі організаційного навчання.
25. Розроблення моделей формування інтегрованої звітності холдингових структур.
26. Організація обліку екологічних витрат та формування звітності зі стійкого розвитку.
27. Облік соціальної відповідальності та формування корпоративної соціальної звітності.
28. Оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей управління корпоративним підприємством.
29. Реалізація конкурентної стратегії підприємства в умовах ведення інформаційної війни.
30. Технології захисту інформації від конкурентів та промислова контррозвідка.
31. Процесні моделі стратегічного обліку в системі конкурентної розвідки промислового підприємства.
32. Облікове забезпечення інтегрованої логістичної підтримки.
33. Інформаційна підтримка моделей конкурентної поведінки суб'єктів господарювання.
34. Обліково-аналітичне забезпечення моделей конкуренції.
35. Інструментарій управління причинно-наслідковими зв'язками та динамічні моделі розрахунків параметрів збалансованої системи показників.
36. Проблеми та перспективи формування інтегрованої звітності корпоративних підприємств.
37. Організація внутрішнього аудиту соціальних витрат.

38. Консолідація інформації в системі управління ризиками та економічною безпекою промислового підприємства.

39. Розвиток інструментарію бухгалтерського обліку для максимізації задоволення інформаційних потреб менеджменту підприємства.

40. OLAP-системи та Data Mining у стратегічному обліку.

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

1. Охарактеризуйте облікової системи з боку менеджменту підприємства.

2. Поняття консолідації інформації та обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства.

3. Наведіть перелік споживачів облікової інформації.

4. Охарактеризуйте вплив на розвиток облікової парадигми сучасних теорій менеджменту.

5. Перелічіть основні форми реалізації господарських рішень.

6. Визначте рівні прийняття рішень в організації.

7. Розкрийте роль та значення релевантності інформації в процесах прийняття управлінських рішень.

8. Наведіть загальну характеристики та розкрийте класифікацію методів прийняття управлінських рішень.

9. Розкрийте зміст процесу облікового моделювання під час розроблення та реалізації управлінських рішень.

10. Визначте форми залучення облікової інформації та участі робітників бухгалтерії в процесі прийняття рішень.

11. Надайте характеристику та наведіть класифікацію сучасних управлінських інформаційних систем.

12. Визначте зміст поняття "стратегічний управлінський облік".

13. Яким чином здійснюється організація проведення інформаційно-аналітичних досліджень?

14. Визначте вимоги до облікового відображення витрат як основи побудови системи управління підприємством.

15. Визначте переваги теорії обмежень для організації управління підприємством та формування системи управлінського обліку.

Тема 2. Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності

1. Охарактеризуйте вимоги та принципи формування управлінської звітності.
2. Визначте зв'язок якісних характеристик управлінської звітності та витрат на фіксування інформації.
3. Якими критеріями можна оцінити ефективність управлінської звітності з точки зору її відповідності запитам менеджменту підприємства.
4. Охарактеризуйте особливості відображення процесу реалізації стратегії підприємств та їх об'єднань в управлінській звітності.
5. Наведіть приклади використання звітів за ТОС під час обґрунтування управлінських рішень щодо подолання обмежень системи.
6. Яким чином можна організувати єдиний інформаційний простір підготовки на надання управлінської звітності.
7. Як можна визначити та оптимізувати склад показників, які система управління потребує в управлінській звітності.
8. Розкрийте сутність інтегрованої звітності та визначте зв'язок звітності з бізнес-моделю та архітектурним поданням підприємства.
9. Визначте керівні принципи формування інтегрованої звітності.
10. Наведіть характеристики цілісної обліково-аналітичної системи, що забезпечує складання інтегрованої звітності.

Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

1. Охарактеризуйте концепції управління ефективністю та стратегічних систем вимірювання й визначте їх вплив на організацію облікового процесу.
2. Визначте сутність та переваги впровадження збалансованої системи показників.
3. Розкрийте поняття збалансованості в концепції збалансованої системи показників та наведіть обмеження її застосування.
4. Доведіть необхідність створення та переваги стратегічних карт.
5. Яким чином визначаються причинно-наслідкові зв'язки між показниками стратегічної карти збалансованої системи показників.
6. Перелічіть критерії відбору та характеристики ключових показників ефективності та визначте їх зв'язок з цілями управління.
7. Назвіть альтернативні концепції стратегічних вимірювань.

8. Наведіть склад етапів з упровадження збалансованої системи показників та охарактеризуйте вимоги до них.

9. Визначте зв'язок між ключовими показниками ефективності та стратегічними цілями й стратегічними заходами.

10. Назвіть особливості корпоративної форми ведення бізнесу та визначте її вплив на організацію стратегічного управлінського обліку.

11. Визначте підходи до виділення корпоративного центру та варіанти організації обліково-аналітичної підтримки його діяльності.

12. Яким чином можна здійснити оцінювання корпоративної вартості за перспективами стратегічної карти BSC.

13. Назвіть показники оцінювання стратегічної єдності корпорації.

14. Охарактеризуйте інструментарій та методи організації упровадження збалансованої системи показників.

15. Яким чином відбувається інтеграція збалансованої системи показників у систему управління підприємством?

16. Охарактеризуйте вимоги до організації облікової політики управлінського обліку відповідно до вимог BSC.

17. Які ви знаєте програмні продукти для підтримки використання концепції збалансованої системи показників?

Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства

1. Розкрийте сутність вартості підприємства як економічної категорії.

2. Наведіть перелік видів вартості підприємства.

3. Охарактеризуйте суб'єктів, які використовують інформацію про вартість підприємства. Класифікація видів.

4. Назвіть особливості вартісно-орієнтованого управління підприємством та охарактеризуйте цикл управління вартістю підприємства.

5. Визначте місце системи бухгалтерського обліку в циклі управління вартістю підприємства.

6. Назвіть структуру системи управління вартістю підприємства.

7. Визначте зв'язок вартості з стратегічними показниками ефективності діяльності корпоративного підприємства.

8. Яким чином відбувається формування стратегії підприємства за критерієм максимізації його ринкової вартості?

9. Назвіть методи оцінки вартості підприємства та охарактеризуйте переваги й недоліки їх застосування.

10. Визначте індикатори проблем фінансової звітності корпоративних підприємств.

11. Перелічіть види вартості на основі стадій надходження об'єктів в обороті і часового фактору.

12. Визначте місце оцінювання вартості підприємства в системі елементів методу бухгалтерського обліку.

13. Яку роль відводиться бухгалтерському обліку у процесах формування та управління вартістю підприємства?

14. Назвіть основні напрями вирішення проблеми асиметричності облікової інформації.

15. Охарактеризуйте порядки визначення вартості активів, капіталу та зобов'язань підприємства.

Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні

1. Розкрийте економічну сутність та етапи формування цінової політики підприємства.

2. Визначте фактори прийняття рішення щодо ціноутворення.

3. Охарактеризуйте вплив еластичності попиту та пропозиції на рішення у сфері ціноутворення.

4. Визначте зв'язок планування витрат та аналізу конкурентних переваг з прийняттям рішень у сфері ціноутворення.

5. Відобразіть зв'язок елементів облікової та цінової політики підприємства. Визначте їх вплив на параметри маркетинг-міксу.

6. Наведіть перелік методів ціноутворення. Визначте їх переваги й недоліки та особливості застосування.

7. Які існують особливості визначення ціни для зовнішньоекономічних контрактів?

8. Як пов'язані калькулювання та ціноутворення у короткостроковому та довгостроковому періодах.

9. Назвіть базові принципи трансфертного ціноутворення.

10. Визначте порядок установаження трансфертної ціни.

11. Назвіть методи трансфертного ціноутворення. Охарактеризуйте їх переваги та недоліки.

12. Яким чином здійснюється документування операцій з трансфертного ціноутворення.

13. Пов'язані особи в трансфертному ціноутворенні.

14. Яким чином обліковуються ризики трансфертного ціноутворення та які існують джерела інформації для їх оцінювання.

15. Визначте порядок формування та умови подання звіту про контрольовані операції.

16. Яка існує документація та звітність за контрольованими операціями. Назвіть етапи складання документів із трансфертного ціноутворення.

Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень

1. Яким чином пов'язана поведінка витрат з особливостями організації управління ними.

2. Розкрийте розуміння очікуваних витрат та охарактеризуйте принципи та види їх оцінок.

3. Як здійснюється оцінювання майбутніх витрат в управлінському процесі?

4. Які існують методи визначення та оцінювання альтернатив.

5. Як здійснюється оцінювання вигод та витрат з урахуванням вартості грошей у часі.

6. Якими методами здійснюється оптимізація абсолютної величини витрат підприємства? Які існують методи прогнозування прибутку?

7. Яким чином оцінюється цінність інформації для прийняття управлінських рішень?

8. Які існують проблеми обліково-інформаційної підтримки прогнозування в управлінні підприємством?

9. Які вимоги до складу та змісту обліково-аналітичної інформації висувають системи бюджетування й прогнозування?

10. Перелічіть інструменти оптимізації у обґрунтуванні стратегічних управлінських рішень.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства

1. Охарактеризуйте основні підходи до тлумачення категорії "ризик" та наведіть класифікацію видів ризику.

2. Перелічіть зовнішні та внутрішні фактори виникнення ризиків.

3. Розкрийте особливості організація управління ризиками на підприємстві.

4. Охарактеризуйте інструменти управління ризиками.

5. Яким чином здійснюється оцінювання ймовірності втрат економічних вигод під впливом дії ризику?

6. Розкрийте зв'язок ризику та фінансової стійкості підприємства.

7. Яким чином розкривається інформації про господарські ризики в бухгалтерській звітності?

8. Як можна долати асиметрію облікової інформації з метою мінімізації ризиків на підприємстві?

9. Наведіть приклади відображення в обліку операцій зі страхування ризиків.

10. Розкрийте зв'язок видів ризиків з об'єктами обліку.

11. Як проводиться аналіз впливу ризику на вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку.

12. Визначте місце професійного судження бухгалтера в експертному оцінюванні ризиків.

13. Як організувати управління бухгалтерськими ризиками в цілях досягнення безперервності діяльності підприємства.

14. Наведіть методика оцінювання втрат економічних вигод в аспекті об'єктів обліку під впливом дії ризику.

15. Визначте місце бухгалтерського обліку у системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством

1. Наведіть склад та охарактеризуйте інструменти бухгалтерського обліку та звітності в контексті їх використання менеджментом підприємства.

2. Визначте переваги та недоліки окремих інструментів бухгалтерського обліку щодо реалізації управлінських завдань.

3. Визначте роль бухгалтерського обліку в створенні ситуаційних баз знань на підприємстві.

4. Визначте роль облікового моделювання в управлінні корпоративним підприємством.

5. Визначте особливості реалізації облікової підтримки інструментів прогнозування діяльності підприємства.

6. Охарактеризуйте параметри та вимоги до облікової підтримки методів та прийомів оптимізації витрат підприємства.

7. Яким чином здійснюється інтеграція інструментів обліку та управління витратами з концепцією збалансованої системи показників.

8. Визначте особливості застосування інструментів обліку в управлінні грошовими потоками підприємства.

9. Розкрийте параметри обліково-аналітичної підтримки потокових процесів в логістичному менеджменті підприємства.

Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень

1. Визначте сутність, елементи та характеристика екологічного обліку.
2. Перелічіть принципи стійкого розвитку та визначте їх вплив на організацію екологічного менеджменту підприємства.
3. Охарактеризуйте особливості використання даних екологічного обліку в процесі прийняття екологічних рішень.
4. Перелічіть та охарактеризуйте принципами Глобальної ініціативи зі звітності. Наведіть приклади GRI-показників економічної, екологічної та соціальної результативності.
5. Наведіть класифікацію витрат на охорону довкілля.
6. Розкрийте особливості ведення обліку екологічних витрат та визначте їх зв'язок із системами екологічного менеджменту.
7. Яким чином здійснюється використання методології обліку за видами діяльності (ABC) для управління екологічними витратами та витратами на відновлення довкілля?
8. Як оцінити витрати на виправлення екологічної шкоди?
9. Розкрийте зв'язок соціального управління з обліком.
10. Охарактеризуйте загальні засади, принципи організації та технологію здійснення соціального обліку.
11. Розкрийте передумови виникнення та особливості облікового відображення соціальних витрат.
12. Охарактеризуйте методику проведення аудиту екологічних та соціально-орієнтованих витрат.
13. Як проводиться оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей корпоративного управління?

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

Під час викладання дисципліни "Бухгалтерський облік в управлінні підприємством" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як проблемні лекції, робота в малих групах, ділові ігри. На лекційних і практичних заняттях використовуються матеріали банку візуального супроводження навчального процесу. Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 8.1, 8.2.

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством	Лекція проблемного характеру з питання "Теорія обмежень як сучасна концепція управління підприємством: виклики до обліку", банки візуального супроводу
Тема 2. Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності	Міні-лекція з питання "Сучасні концепції формування інтегрованої звітності", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	Лекція проблемного характеру з питання "Вимоги до систем автоматизації збалансованої системи показників та організації їх взаємодії з інформаційними системами обліку" презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства	Проблемна лекція з питання "Вплив достовірності облікової інформації на об'єктивність оцінювання вартості підприємства"

1	2
<i>Тема 5.</i> Облікова політика в ціноутворенні	Лекція проблемного характеру з питання "Трансфертне ціноутворення та його роль для розвитку зовнішньоекономічної діяльності національних холдингових компаній", презентація матеріалів
<i>Тема 6.</i> Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень	Міні-лекції щодо подання особливостей організації обліку для цілей бюджетування та задоволення інформаційних потреб стратегічного менеджменту підприємства
<i>Тема 7.</i> Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства	Міні-лекції щодо подання особливостей відображення в обліку операції зі страхування ризиків та оцінювання бухгалтерських ризиків, банки візуального супроводу, презентація результатів
<i>Тема 8.</i> Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством	Лекція проблемного характеру з питання "Вимоги сучасних концепцій менеджменту до інструментарію бухгалтерського обліку", банки візуального супроводу, ділова гра з оцінювання дієвості облікової інформації
<i>Тема 9.</i> Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень	Міні-лекції щодо розкриття особливостей формування та подання звітності зі стійкого розвитку, робота в малих групах

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів, лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Проблемні лекції присвячені питанням, що недостатньо розроблені у законодавчій та методично-інструктивній літературі, але є актуальними в обліковій роботі на підприємствах, які проводять організацію чи реорганізацію системи обліку.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу і націлені на розширення знань студентів та пов'язання питань обліку безпосередньо з господарською діяльністю підприємства. Лекційне заняття спонукає студентів до самостійного вивчення матеріалу та вирішення поставлених питань.

Робота в малих групах створює можливості для набуття навичок в обліковій роботі та усунення питань, що стали незрозумілими для студентів, у процесі обговорення між ними, без детальних інструкцій з боку викладача.

Ділові та рольові ігри дозволяють реально та комплексно представляти задачі організації бухгалтерського обліку, формувати у студентів вміння реалізовувати комунікації в процесі формування проекту організації бухгалтерського обліку. Завдяки появи у кожного студента відповідальності за правильність ведення дорученої ділянки обліку перед групою, активізує процес набуття вмінь та навичок.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством	<i>Завдання 1.</i> Методи теорії обмежень в системі стратегічного обліку	Комп'ютерна симуляція. Метод сценаріїв
<i>Тема 2.</i> Принципи, методи і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності	<i>Завдання 2.</i> Формування управлінської звітності щодо відображення продуктивності процесів	Метод сценаріїв. Мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 3.</i> Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	<i>Завдання 5.</i> Формування стратегічної карти збалансованої системи показників	Робота в малих групах. Мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 5.</i> Облікова політика в ціноутворенні	<i>Завдання 10.</i> Використання облікових даних для цілей трансфертного ціноутворення	Робота в малих групах. Комп'ютерна симуляція
<i>Тема 7.</i> Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства	<i>Завдання 11.</i> Облікова підтримка побудови дерев рішень	Робота в малих групах. Мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 8.</i> Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством	<i>Завдання 13.</i> Розроблення моделей формування інтегрованої звітності.	Робота в малих групах. Метод сценаріїв
<i>Тема 9.</i> Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень	<i>Завдання 16.</i> Оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей управління	Робота в малих групах. Ділові та рольові ігри

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на лекційних заняттях; активна участь у виконанні практичних завдань; перевірка есе за заданою тематикою; проведення поточного тестування; проведення письмової контрольної роботи; експрес-опитування.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота та поточний тестовий контроль проводиться 5 разів за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни. Контрольна робота містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань; рівень мислення; вміння систематизувати знання за окремими темами; вміння робити обґрунтовані висновки; володіння категорійним апаратом; навички і прийоми виконання практичних завдань; вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення; самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни базується на визначенні сумарної кількості балів, які студент накопичив протягом семестру. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей			
				Форми контролю	Максимальний бал		
1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 1							
Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством							
Вміти розробляти й обґрунтовувати потрібні для системи управління підприємством показники та індикатори, володіти методикою їх розрахунку на підґрунті даних обліку	1	Ауд.	2	Лекція	<i>Тема 1.</i> Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством. <i>Тема 2.</i> Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Практичне завдання 1. Методи теорії обмежень в системі стратегічного обліку. Облік продуктивності процесу	Активна участь у виконанні завдань	0,5
	2	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 2. Формування управлінської звітності щодо відображення продуктивності процесів. Практичне завдання 3. Використання методу аналізу ієрархій для обґрунтування складу облікових номенклатур	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою формування звітності для цілей управління та формування звітних форм щодо відображення продуктивності процесу. Автоматизація процесу аналізу ієрархій за допомогою <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5
Обґрунтовувати стратегічні рішення підприємства з використання збалансованої системи показників його діяльності та розробляти систему заходів та процедур з її імплементації у практику господарювання	3	Ауд.	2	Лекція	<i>Тема 3.</i> Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Контрольна робота за темами 1 та 2 Практичне завдання 4. Використання когнітивних технологій для формування стратегічних карт збалансованої системи показників	Перевірка контрольних робіт Активна участь у виконанні завдань	10 0,5
		5	Підготовка до занять	Опрацювання можливостей <i>Microsoft Excel</i> для оптимізації параметрів когнітивної моделі та формування сценаріїв.	Перевірка домашніх завдань	0,5	

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6	
	4	Ауд.	2	Практичне заняття	Огляд літературних джерел щодо реалізації концепції збалансованої системи показників національними суб'єктами господарювання. Виконання завдань щодо обґрунтування інструментарію BSC в управлінському обліку		
			5	Підготовка до занять	Практичне завдання 5. Формування стратегічної карти збалансованої системи показників	Участь у виконанні практичних завдань	0,5
	5	СРС	5	Підготовка до занять	Обмеження застосування та альтернативні до збалансованої системи показників концепції. Огляд програм автоматизації роботи зі збалансованою системою показників. Опис функціоналу демо-версій програм (web-платформ) ELMA та KPI Suit	Перевірка домашніх завдань	0,5
			2	Лекція	Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства	Робота на лекції	1
Усвідомлювати місце бухгалтерського обліку в концепціях управління вартістю підприємства та формувати інформаційні потоки, які сприяють максимізації вартості підприємства	6	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 7. Оцінювання вартості підприємства методом ринкових угод. Практичне завдання 8. Оцінювання вартості за допомогою майнового підходу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою формування облікової інформації в контурах управління вартістю підприємства. Автоматизація процесу оцінювання вартості підприємства за допомогою <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5
	7	Ауд.	2	Практичне заняття	Контрольна робота за темою 3	Перевірка контрольних робіт	10
					Практичне завдання 8. Дохідний метод оцінювання бізнесу	Участь у виконанні завдань	0,5
	8	СРС	5	Підготовка до занять	Підготовка есе щодо особливостей облікового забезпечення концепції збалансованої системи показників з наведенням прикладу розрахунків щодо її імплементації на базовому підприємстві для написання дипломної роботи	Перевірка есе	15
					Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань, пов'язаних з використанням облікових даних у рамках різних підходів до оцінювання вартості підприємства. Оцінювання вартості боргових зобов'язань та формування оптимальної структури капіталу з використанням <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5
Змістовий модуль 2							
Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством							
	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні. Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень	Робота на лекції	1

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6		
Володіти методами розробки та прийняття рішень у сферах бюджетування витрат та цінової політики підприємства та усвідомлення інформаційних потоків, що сприяють підвищенню якості вироблених рішень		2	Практичне заняття	Практичне завдання 9. Облікова політика в ціноутворенні	Участь у виконанні завдань	0,5	
		CPC	5	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо управління методами ціноутворення в управлінському обліку. Виконання практичних завдань на визначення впливу цінової політики підприємства на формування вартості його активів	Перевірка домашніх завдань	0,5
	8	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 10. Використання облікових даних та формування звітності для цілей трансфертного ціноутворення	Активна участь у виконанні завдань	0,5
		CPC	5	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Оптимізація параметрів трансфертного ціноутворення з використанням <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність формування якісної інформації для формування обліково-аналітичної підтримки функціонування системи управління ризиками суб'єктів господарювання	9	Ауд.	2	Лекція	<i>Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства. Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством</i>	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Контрольна робота за темою 4 Практичне завдання 11. Оцінювання очікуваних витрат та їх вплив на прийняття управлінських рішень	Перевірка контрольних робіт Участь у виконанні завдань	10 0,5
	CPC	5	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо облікового моделювання та використання моделей вартості акціонерного капіталу підприємства засобами <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Вміти формувати й упорядковувати інструментарій бухгалтерського обліку (обґрунтовувати обрані методи та процедури організації обліку) у відповідності до умов функціонування конкретного суб'єкта господарювання	10	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 11. Облікова підтримка побудови дерев рішень та дерев стратегії й тактики для формалізації орієнтирів розвитку підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		CPC	5	Підготовка до заняття	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Використання <i>Microsoft Excel</i> як інструмента облікового моделювання (трансформація й консолідації показників обліку для формування інформації в процесі управління підприємством)	Перевірка домашніх завдань	0,5
	11	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 12. Бухгалтерський облік в системі управлінні ризиками на підприємстві (управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства)	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5

Закінчення табл. 10.1

1	2	3	4		5	6	
	12	CPC	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Формування прогнозних моделей оцінки впливу факторів зовнішнього оточення та внутрішнього середовища з використанням <i>Microsoft Excel</i> (облік в управлінні економічною безпекою підприємства)	Перевірка домашніх завдань	0,5
		Ауд.	2	Практичне заняття	Контрольна робота за темами 5 та 6	Перевірка контрольних робіт	10
					Практичне завдання 13. Розроблення моделей формування інтегрованої звітності. Інтеграція збалансованої системи показників з механізмом управління	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
CPC	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Консолідація облікової інформації з використанням OLAP-технологій	Перевірка домашніх завдань	0,5		
Володіти методами розробки та прийняття екологічних та соціальних рішень та усвідомлення інформаційних потоків, що сприяють підвищенню якості вироблених рішень	13	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 14. Облікове забезпечення екологічних рішень (організація обліку екологічних витрат та формування звітності зі стійкого розвитку)	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		CPC	6	Підготовка до занять	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу до теми 9 в частині "Бухгалтерський облік для прийняття екологічних рішень". Складання звітності за GRI за допомогою <i>Microsoft Excel</i>	Перевірка домашніх завдань	0,5
	14	Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 15. Облік соціальної відповідальності та формування корпоративної соціальної звітності	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		CPC	6	Підготовка до занять	Написання есе (участь у науковій конференції) за обраною тематикою щодо організації облікової підтримки процесів ухвалення управлінських рішень	Перевірка есе (тези доповідей з наукової конференції)	15
	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу до теми 9 в частині "Бухгалтерський облік для прийняття соціальних рішень"				Перевірка домашніх завдань	0,5	
	15	Ауд.	2	Практичне заняття	Контрольна робота за темами 7 – 10	Перевірка контрольної роботи	10
					Практичне завдання 16. Оцінювання вартості і цінності трудових ресурсів для цілей управління	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		CPC	6	Підготовка до занять	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за всіма темами, що входять до другого змістового модуля	Перевірка домашніх завдань	0,5
	Усього годин		120	Загальна максимальна кількість балів з дисципліни			100

Розподіл балів за темами змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Виконання лабораторних завдань та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
3	13	14	14	3	12	13	13	15	100

Примітка. T1, T2 ... T9 – теми змістового модуля.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Ессе	Самостійна робота	Письмові контрольні	Сума	
<i>Змістовий модуль 1</i> Роль та значення бухгалтерського обліку в системі управління підприємством	Тема 1	1 тиждень	1	0,5	–	0,5	–	2
	Тема 2	2 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
	Тема 2	3 тиждень	1	0,5	–	0,5	10	12
		4 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
	Тема 3	5 тиждень	1	0,5	–	0,5	–	2
		6 тиждень	–	0,5	15	0,5	10	26
<i>Змістовий модуль 2</i> Бухгалтерський облік у системі забезпечення потенційних інформаційних потреб користувачів під час управління підприємством	Тема 5	7 тиждень	1	0,5	–	0,5	–	2
	Тема 6	8 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
	Тема 7	9 тиждень	1	0,5	–	0,5	10	12
		10 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
	Тема 8	11 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
		12 тиждень	–	0,5	–	0,5	10	11
		13 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	1
	Тема 9	14 тиждень	–	0,5	15	0,5	–	16
		15 тиждень	–	0,5	–	0,5	10	11
Сума			5	7,5	30	7,5	50	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : конспект лекцій для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" денної і заочної форм навчання / уклад. І. Б. Садовська. – Луцьк : Луцький НТУ, 2014. – 73 с.

2. Кизим М. О. Збалансована система показників / М. О. Кизим, А. А. Пилипенко, В. А. Зінченко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 192 с.

3. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / С. А. Кузнецова. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. – 230 с.

4. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. для студентів спеціальності "Облік і аудит" / під ред. Ф. Ф. Бутинця та М. М. Шигун. – Житомир : ЖДТУ, 2004. – 352 с.

5. Пилипенко А. А. Менеджмент : підручник / А. А. Пилипенко, С. М. Пилипенко, І. П. Отенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 456 с.

6. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства : наукове видання / А. А. Пилипенко. – Х. : ВИД. ХНЕУ, 2007. – 276 с.

7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

8. Шевчук В. Р. Стратегічний управлінський облік / В. Р. Шевчук. – К. : Алерта, 2009. – 176 с.

11.2. Додаткова

9. Барсегян А. А. Технологии анализа данных: Data Mining, Visual Mining? Text Mining, OLAP / А. А. Барсегян, М. С. Куприянов, В. В. Степаненко. – СПб. : БХВ-Петербург, 2007. – 384 с.

10. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 184 с.

11. Бочуля Т. В. Інноваційний розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / Т. В. Бочуля. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2015. – 404 с.

12. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : монографія / Ю. А. Верига [та ін.] ; заг. ред. О. М. Губачова ; Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – 337 с.
13. Голов С. Ф. Управлінський облік / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2010. – 704 с.
14. Детмер У. Теория ограниченный Голдрата. Системный подход к непрерывному совершенствованию / У. Детмер. – М. : АндПроджект, 2007. – 443 с.
15. Євдокимов В. В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку : монографія / В. В. Євдокимов. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 516 с.
16. Екологічний, соціальний та людський капітал в теорії бухгалтерського обліку : монографія / Т. В. Давідюк, І. В. Замула, С. Ф. Легенчук. – Житомир : ЖДТУ, 2009. – 480 с.
17. Жук В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета / В. Н. Жук. – К. : Аграрная наука, 2013. – 408 с.
18. Корбетт Т. Управленческий учет по ТОС / Т. Корбетт. – К. : Изд. "Необхідно і достатньо", 2009. – 240 с.
19. Корягін М. В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – К. : Інтерсервіс, 2016. – 276 с.
20. Корягін М. В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції : монографія / М. В. Корягін. – Львів : ЛКА, 2012. – 389 с.
21. Корягін М. В. Оцінювання вартості підприємства в системі бухгалтерського обліку : монографія / М. В. Корягін. – Львів: ТОВ "НВП "Інтерсервіс". – 2012. – 262 с.
22. Кузнецова С. А. Організація облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання : [монографія] / С. А. Кузнецова. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. – 224 с.
23. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління : монографія / Т. В. Момот. – Х. : ХНАМГ, 2006. – 380 с.
24. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / за заг. ред. Донець Л. І. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 472 с.
25. Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія

/ А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук ; за заг. ред. Пилипенко А. А. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с.

26. Рубчинский А. А. Методы и модели принятия управленческих решений / А. А. Рубчинский. – М. : Юрайт, 2016. – 526 с.

27. Шайкан А. В. Формування інструментарію бухгалтерського обліку у стратегічному управлінні промисловим підприємством : монографія / А. В. Шайкан, Є. В. Афанасьєв ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – Кривий Ріг : Чернявський Д. О., 2011. – 156 с.

28. Шрагенхайм Э. Теория ограничений в действии: Системный подход к повышению эффективности компании / Э. Шрагенхайм. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 286 с.

11.3. Інформаційні ресурси

29. Інформаційний портал з економіки та фінансів України. – Режим доступу : <http://www.finexpert.ru>.

30. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.

11.4. Методичне забезпечення

31. Пилипенко А. А. Робоча програма навчальної дисципліни "Обліково-аналітичне забезпечення конкурентної розвідки" для студентів спеціальності "Облік і аудит" денної форми навчання / укл. А. А. Пилипенко. – Х. : Вид ХНЕУ, 2011. – 40 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Бухгалтерський облік в управлінні підприємством" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством					
Вміти розробляти й обґрунтовувати потрібні для системи управління підприємством показники та індикатори	Знання якісних характеристик інформаційних потоків підприємства та їх ролі в менеджменті підприємства	Знати теорію, методологію, практику формування облікової інформації для сучасних і потенційних потреб управління підприємством	Здатність застосовувати техніки та методики надання облікової інформації для сучасних та потенційних потреб управління підприємством	Визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, адаптувати до їх запитів систему обліку	Усвідомлення сутності професійного судження та порядку його застосування в бухгалтерському обліку
Тема 2. Принципи, методики і техніки підготовки управлінської бухгалтерської звітності					
Формувати управлінську бухгалтерську звітність для управління економічним об'єктом	Здійснювати підготовку бухгалтерської управлінської звітності	Знати порядок формування бухгалтерської звітності для управління підприємством та вироблення ефективних господарських рішень	Здатність організувати контури консолідації інформації та організувати інтеграцію обліку з менеджментом підприємства	Консультувати управлінський персонал підприємства щодо облікової інформації	Розробляти систему заходів та процедур з імплементації управлінської звітності в практику господарювання
Тема 3. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством					
Обґрунтовувати стратегічні рішення підприємства з використанням збалансованої системи показників	Знати особливості концепції збалансованої системи показників та правила її використання	Знання положень концепції збалансованої системи показників, поняття стратегічної карти та особливостей її облікової підтримки	Здатність ідентифікувати ключові фактори ефективності та спроможність їх представлення у вигляді стратегічної карти	Здатність взаємодіяти з іншими виконавцями при формуванні стратегічної карти збалансованої системи показників	Відповідальність за причинно-наслідкові зв'язки між показниками ефективності та номенклатурами обліку
Тема 4. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства					
Усвідомлювати місце бухгалтерського обліку в концепціях управління вартістю підприємства	Розуміння сутності концепції управління вартістю підприємства та її зв'язок з обліком	Знати сутність вартості підприємства як економічної категорії. Усвідомлювати відмінності підходів до визначення вартості підприємства	Формувати контури вартісно-орієнтованого управління підприємством та визначати в них місце бухгалтерського обліку	Формувати інформаційні потоки, які сприяють максимізації вартості підприємства	Самостійність вибору підходу до оцінювання вартості підприємства та автономність під час здійснення оцінювання

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Облікова політика в ціноутворенні					
Володіти методами розроблення та прийняття рішень щодо реалізації цінової політики підприємства	Формувати облікову політику з урахуванням цінової стратегії підприємства	Знання методів ціноутворення та зв'язку облікової та цінової політики. Принципи трансфертного ціноутворення	Проводити калькулювання собівартості продукції з урахуванням заданих параметрів цін. Здатність обґрунтовувати ціни й цінові знижки	Комунікації під час визначення зв'язку елементів облікової й цінової політики. Взаємодія з пов'язаними особами	Автономність оцінювання ризиків трансфертного ціноутворення та відповідальність за результати такої оцінки
Тема 6. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень					
Володіти методами розроблення та прийняття рішень у сферах бюджетування витрат	Методи та етапи оцінки очікуваних витрат	Знати зв'язок поведінки витрат з особливостями організації управління ними	Здатність застосування основних методів і технології бюджетування витрат та прогнозування прибутку	Усвідомлення інформаційних потоків, що сприяють підвищенню якості вироблених рішень	Автономність при формуванні професійного судження та відповідальність за його зміст
Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства					
Здатність формування якісної інформації для формування обліково-аналітичної підтримки функціонування системи управління ризиками суб'єктів господарювання	Знання сутнісних характеристик та причин виникнення ризиків. Усвідомлення принципів управління бухгалтерськими ризиками	Знати основні види господарських рішень та принципи й підходи до обґрунтування шляхів їх розв'язання в умовах невизначеності та ризику	Здатність проводити оцінювання ризиків та визначати фактори загрози економічній безпеці підприємства, формувати облікову інформацію в управлінні ризиками підприємства	Комунікації під час формування облікових моделей розгортання проблемних ситуацій. Вирішувати проблеми асиметричності облікової інформації	Відповідальність за зміст професійного судження бухгалтера в експертному оцінюванні ризиків та визначення впливу ризику на вартісний вимір об'єктів бухгалтерського обліку
Тема 8. Інструментарій бухгалтерського обліку та звітності в управлінні підприємством					
Вміти формувати й упорядковувати інструментарій бухгалтерського обліку відповідно до умов функціонування конкретного суб'єкта господарювання	Переваги та недоліки окремих інструментів бухгалтерського обліку щодо реалізації управлінських завдань	Знання характеристик інструментів бухгалтерського обліку та звітності. Усвідомлення особливостей застосування окремих інструментів обліку та звітності в управлінні	Оптимізувати витрати в розрізі бюджетів та стадій життєвого циклу підприємства. Здійснювати облікову підтримку процесів прогнозування та вироблення сценаріїв	Обґрунтовувати обрані методи та процедури організації обліку. Оцінювати інформаційні потреби користувачів та якість облікової інформації	Автономність формування облікової підтримки поточкових процесів у логістичному менеджменті підприємства
Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних та соціальних рішень					
Володіти методами розроблення та прийняття екологічних та соціальних рішень	Знання теоретичних засад формування облікової підтримки управління екологічними процесами на підприємстві	Знати принципи здійснення екологічного обліку та обліку соціальної відповідальності корпоративного підприємства	Оптимізувати екологічні витрати та складати звітність зі стійкого розвитку. Вести облік соціальної відповідальності та оцінювати вартість трудових ресурсів	Усвідомлювати інформаційні потоки, що сприяють підвищенню якості вироблених рішень	Самостійність вибору підходів до обліку екологічних й соціальних витрат з оглядом на корпоративну культуру підприємства

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	19
5. Теми практичних занять	20
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	22
6. Самостійна робота	28
6.1. Індивідуальне завдання, есе	31
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики	35
7. Індивідуально-консультативна робота	41
8. Методи навчання	42
9. Методи контролю	45
10. Розподіл балів, які отримують студенти	48
11. Рекомендована література.....	54
11.1. Основна	54
11.2. Додаткова	54
11.3. Інформаційні ресурси.....	56
11.4. Методичне забезпечення	56
Додатки.....	57

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ"**

**для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання**

Укладачі: **Пилипенко Андрій Анатолійович**
Писарчук Оксана Володимирівна

Відповідальний за видання *А. А. Пилипенко*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 14.

Підп. до друку 05.12.2016 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 4,69. Тираж 40 пр. Зам. № 270.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*